

Examen VWO
2021

tijdvak 1
dinsdag 1 juni
9.00 - 11.30 uur

Fries

Bij dit examen hoort een bijlage.

Dit examen bestaat uit 37 vragen.

Voor dit examen zijn maximaal 41 punten te behalen.

Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Geef niet meer antwoorden (zinnen, redenen, voorbeelden e.d.) dan er worden gevraagd. Als er bijvoorbeeld één zin wordt gevraagd en je antwoordt met meer dan één zin, dan wordt alleen de eerste zin in de beoordeling meegeteld.

Tekst 1 De takomst fan Fryske kultuer

- 1p 1 Wat is de funksje fan de ynlieding boppe de tekst?
It ûnderwerp wurdt ynlaat mei
- A in anekdoate.
 - B in fraachstelling.
 - C in gearfetting foarôf.
 - D in stânpunt.

Neffens alinea 1 wie Fryslân yn 1960 in oersichtlike maatskippij.

- 1p 2 Neam twa tsjinstellingen dêr't dat út bliken docht.

“Njonken Nederlânsk kaam no it Ingelsk as tredde taal op” (r. 46-47)

- 1p 3 Wat is it ferbân mei de foarôfgeande sin “Dêroerhinne kaam no in globale, ynternasjonale skyl te lizzen.” (r. 44-45)?
- A It is in ferlykjend ferbân.
 - B It is in opsomjend ferbân.
 - C It is in redenjaand ferbân.
 - D It is in útlizzend ferbân.

Yn de alinea's 2 oant en mei 4 wurdt útlein dat it taalperspektyf yn Fryslân earst feroare fan ientalich nei twatalich, en dêrnei fan twatalich nei meartalich.

- 2p 4 Neam foar elk fan dy twa feroaringen de oanlieding.

“De talige werklikheid is dêrmei floeiberder wurden” (r. 57-59)

- 1p 5 Wêr docht dat út bliken?

- 1p 6 Sitearje de kearnsin fan alinea 6.

- 1p 7 Wat is it ferbân tusken de alinea's 5 en 6?
- A It is in konkludearjend ferbân.
 - B It is in opsomjend ferbân.
 - C It is in redenjaand ferbân.
 - D It is in útlizzend ferbân.

Hjirûnder stean fjouwer aspekten dy't yn alinea 6 neamd wurde yn it ramt fan de feroarjende opfetting oer kultuer nei 1990.

- 1 de wearden fan in frijmerkprodukt
- 2 kennis fan de eigen skiednis en taal
- 3 selsrepresintaasje fan in mienskip
- 4 de toeristyske of evenemintsjele kontekst

- 1p **8** Hokker aspekten binne wichtich yn dat neoliberalistyske tinken?
- A 1 en 2
 - B 1 en 3
 - C 1 en 4
 - D 2 en 3

Yn alinea 7 neamt de skriuwer it Fryske kultuerbelied 'in twastreamelân'.

- 1p **9** Fynt de skriuwer dat twastreamelân in goed ding?
Lis dyn antwurd út.

- 1p **10** Op hokker stelling út alinea 7 giet de skriuwer yn de alinea's 8 en 9 neier yn?
- A de stelling dat de kulturele beliedsmakkers alâlde ûndergongsprofesijen oanhingje
 - B de stelling dat der yn it Fryske kultuerbelied sprake is fan in twastreamelân
 - C de stelling dat it Frysk as probleem sjoen wurdt dat net tefolle omtinken krije moat

Der is neffens de skriuwer sprake fan in 'paradoksale spanningsbôge' (r. 105).

- 1p **11** Beneam de paradoks.

Yn alinea 9 praat de skriuwer fan "dat pessimistyske ûndergongstinken" (r. 119-120).

- 1p **12** Sitearje út it tekstpart dat bestiet út de alinea's 7 en 8 it wurd dêr't de skriuwer itselde mei oantsjut.

"De behearsking fan it Frysk rint ek ûnder de jongerein amper tebek" (r. 121-123)

- 1p **13** Wêrom neamt de skriuwer dêrnei spesifyk de *millennials*?
Behelje de ynlieding boppe de tekst ("De *millennials* ... bûtenwrâld ta?") yn dyn antwurd.

- 2p **14** Wêrom moat neffens de skriuwer it taalbelied spesifyk foar it Frysk beholden wurde, njonken it meartalichheidsbelied?
Helje twa redenen út alinea 10.

Yn alinea 12 fertelt de skriuwer wêr't neffens him de wearde fan 'Fryskens' yn leit.

- 1p 15 Hokker stelling jout dat it bêste wer?
De wearde fan 'Fryskens'
- A is tichteby, yn minsken sels, te finen.
 - B komt it meast ta utering yn de Fryske kultuer.
 - C moat foaral socht wurde yn wierheden.

Tekst 2 Meartaligens begraaft Frysktalige kultuer

“watfoar skriuwer wol yn 'e boeken komme as de kronikeur fan it lokale fytsehok?” (r. 7-9)

- 1p 16 Watfoar soort byldspraak brûkt de skriuwer yn dy sin?
- A ferliking
 - B metafoar
 - C metonymia
 - D personifikaasje

- 1p 17 Hokker punt fan krytyk uteret de skriuwer op hoe't meartaligens yn tekst 1 definiearre is?

Yn alinea 4 wurdt de ferhâlding tusken it Frysk en it Nederlânsk yn it ramt fan diglossy beskreaun.

- 1p 18 Hoe ferhâlde de twa talen harren yn dy beskriuwing ta inoar?

“Men kin soks min oars sjen as de útkomst fan belied.” (r. 82-83)

- 1p 19 Op hokker ûntjouwing doelt de skriuwer?
Basearje dyn antwurd op de alinea's 5 en 6.

“Leaver wurdt spekulatyf oantoand dat meartalige bern hiel gelokkige minsken wurde sille, as dat men de algeduerige belegering fan 'e minderheidstaal bestudearret en oan de kaak stelt.” (r. 92-97)

- 1p 20 Watfoar bysûnder taalgebrûk befettet dy sin?
- A eufemisme
 - B paradoks
 - C sarkasme
 - D werhelling

Yn alinea 7 docht de skriuwer in oprop foar hiel oare ferhalen oer Fryske taal en kultuer. (r. 98-100)

- 1p 21 Hoe presintearret er syn arguminten foaral?
- A as arguminten op basis fan autoriteit
 - B as arguminten op basis fan feiten
 - C as emosjonele arguminten
 - D as morele arguminten

De volgende inleiding hoort bij de vragen 22 en 23.

Yn alinea 8 typearret de skriuwer diglossy as 'ferstikkend'.

- 1p 22 Sitearje de sin earder yn de tekst dêr't de skriuwer beskriuwt hoe't dy ferstikkende diglossy der neffens him yn de praktyk útsjocht. Helje dyn antwurd út it tekstpart dat bestiet út de alinea's 3 oant en mei 5.
- 1p 23 Wat is neffens de skriuwer it effekt fan it 'ferstikkende' op praters fan it Frysk?
- 1p 24 Hoe kinst de funksjes fan de lêste twa alinea's fan de tekst it bêste oantsjutte?
- A Alinea 9 is in advys en alinea 10 is in stânpunt.
 - B Alinea 9 is in oantrún en alinea 10 is in advys.
 - C Alinea 9 is in oantrún en alinea 10 is in stânpunt.
 - D Alinea 9 is in stânpunt en alinea 10 is in oantrún.
 - E Alinea 9 is in útlis en alinea 10 is in advys.
 - F Alinea 9 is in útlis en alinea 10 is in oantrún.

“watfoar skriuwer wol yn 'e boeken komme as de kronikeur fan it lokale fytsehok?” (r. 7-9)

- 1p 25 Lis yn dyn eigen wurden út wat de skriuwer yn dizze tekst bedoelt mei dy fraach.

De volgende vraag heeft betrekking op de teksten 1 en 2.

De beide skriuwers gean yn op de ûntjouwing fan de Fryske taalkultuer nei in twatalige maatskippij.

- 2p 26 Wat is it wichtichste ferskil yn opfetting tusken de skriuwers fan tekst 1 en 2 oer hoe't dy ûntjouwing ta stân kaam?

Tekst 3 Wy binne beide Fries. Dat is de basis

- 1p 27 Wat is de funksje fan de ynlieding boppe de tekst?
- A It is in anekdoate.
 - B It is in gearfetting foarôf.
 - C It is in konklúzje foarôf.
 - D It is in oanlieding.

De skriuwer stelt dat Breuker in fassinaasje hat foar Postma. Breuker nuansearret dy stelling.

- 1p 28 Sitearje út alinea 2 it wurd dat Breuker sels brûkt om oan te jaan wêrom't er oer Postma skriuwt.

Let op: de laatste vragen van dit examen staan op de volgende pagina.

Yn alinea 3 stelt Breuker dat it neffens him better is as in biograaf wat âlder is (r. 39-40).

1p 29 Wêrom fynt er dat?

Op basis fan alinea 4 kinst konkludearje wat Breuker it grutte ferskil fynt tusken syn eigen biografy oer Obe Postma en dy fan Tineke Steenmeijer.

2p 30 Jou it ferskil yn dyn eigen wurden oan.

“der is altyd it gefaar dat men jinsels yn de persoan werom ken.” (r. 58-59)

1p 31 Wa bedoelt Breuker mei dy “men”?

- A de lêzer fan in biografy
- B de skriuwer fan in biografy
- C de lêzer likegoed as de skriuwer fan in biografy

Yn alinea 5 fertelt Breuker dat er op syn 65ste werom gien is nei de herfoarme tsjerke.

1p 32 Wêrom hat er dat dien?

Ut alinea 6 kinst in oerienkomst ôfliede dy't Breuker sjocht tusken himsels en Postma.

1p 33 Hokker is dat?

De volgende inleiding hoort bij de vragen 34 en 35.

“It libben is ommers yn essinsje in ferlerne striid.” (r. 48-49)

1p 34 Watfoar soarte fan byldspraak brûkt Breuker yn dy sin?

- A ferliking
- B metafoar
- C metonymia
- D personifikaasje

1p 35 Hokker ynformaasje dy't Breuker oer Postma fertelt, slút oan by dy útspraak?

Yn alinea 9 neamt Breuker skriuwers dy't troch Postma beynfloede binne.

1p 36 Troch hokker aspekt fan it skriuwerskip fan Postma komt dat, neffens him?

1p 37 Wat is de kearnsin fan alinea 10?

- A “Ik haw ... projekt wie.” (r. 128-129)
- B “Wat nijs ... net mear.” (r. 129-131)
- C “Dêr komt ... skriuwe sil.” (r. 131-133)
- D “Oer de ... wat dwaan.” (r. 134-135)

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift, dat na afloop van het examen wordt gepubliceerd.